

HARMEN DE VRIES EN ZOON

ARINDA VAN DER DOES

Sinds het verschijnen van de eerste uitgave waarin het werk van Harmen de Vries (1753-1837) werd besproken is meer onderzoeksresultaat gepubliceerd.¹ In deze bijdrage meer aanvullingen op het werk van deze (tuin)architect en zijn zoon Pieter Harmens de Vries(1784-1860).² In de publicatie uit 2013 vermoedde auteur een grotere rol van zoon Pieter in de ‘ontwerppraktijk’ van vader Harmen.³ Inderdaad is dit het geval, zoals blijkt uit de signatuur van het ontwerp voor de Prinsentuin, bovendien blijken vader en zoon De Vries ook als bouwarchitect werkzaam geweest te zijn. Beide hebben zij enkele ontwerpen of studietekeningen voor, onder andere, (buiten)huizen gemaakt welke bewaard zijn gebleven. Deze tekeningen zullen hier worden afgebeeld met de vraag; wie herkent de gebouwen hierop?

Afb.1 en 2. Vader en zoon De Vries, details van een schilderij van Louis Moritz (1773-1850), uit 1821.⁴

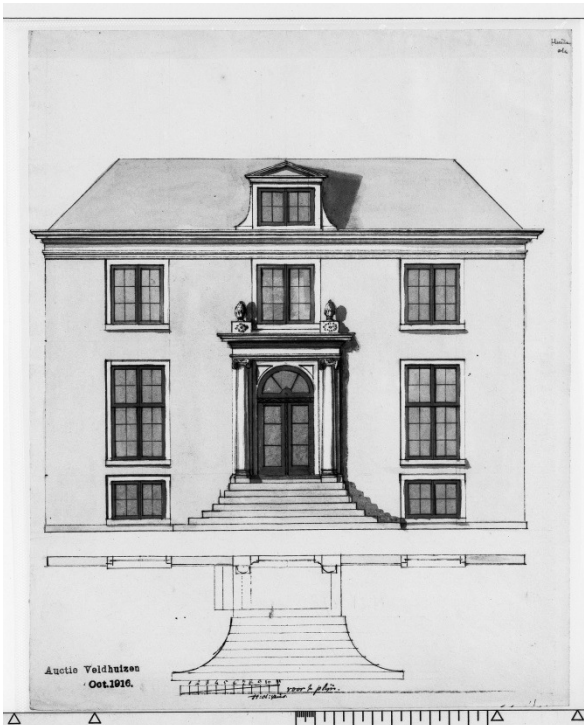
HARMEN DE VRIES (1753-1837)

Over het leven van Harmen de Vries en zijn werk is in eerdergenoemde publicatie al aandacht besteed. Ten aanzien van zijn werk als architect hieronder enkele aanvullingen.

In het Stadsarchief Amsterdam worden verschillende tekeningen van (buiten)huizen⁵ bewaard, gesigineerd *H:d:Vries* en *H:d:V.*⁶ We mogen er vanuit gaan dat het hier om Harmen de Vries uit Weesp gaat. Temeer omdat Harmen een zoon genaamd Pieter Harmens had, van wie in dezelfde collectie ook tekeningen, welke later zullen worden besproken, worden bewaard.

Helaas is het nog niet mogelijk geweest te achterhalen of en waar deze huizen gebouwd zijn. Ook is het mogelijk dat het hier om studietekeningen gaat. Om een vollediger beeld te krijgen van Harmen de Vries en zijn werk worden deze tekeningen hierbij afgebeeld.

BOUWKUNDIGE TEKENINGEN

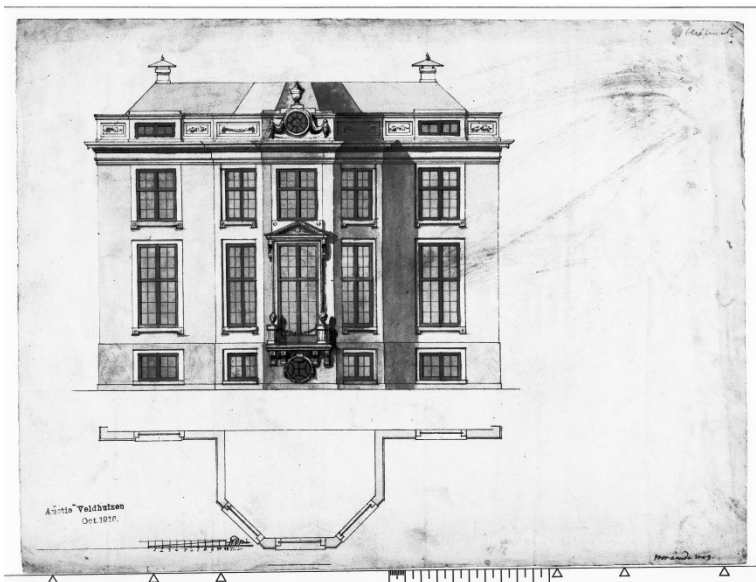
Afb. 3. Ontwerp voor een buitenhuis, niet gedateerd, gesigineerd H:d:Vries, naast de schaalstok de aantekening voor t plijn.⁷

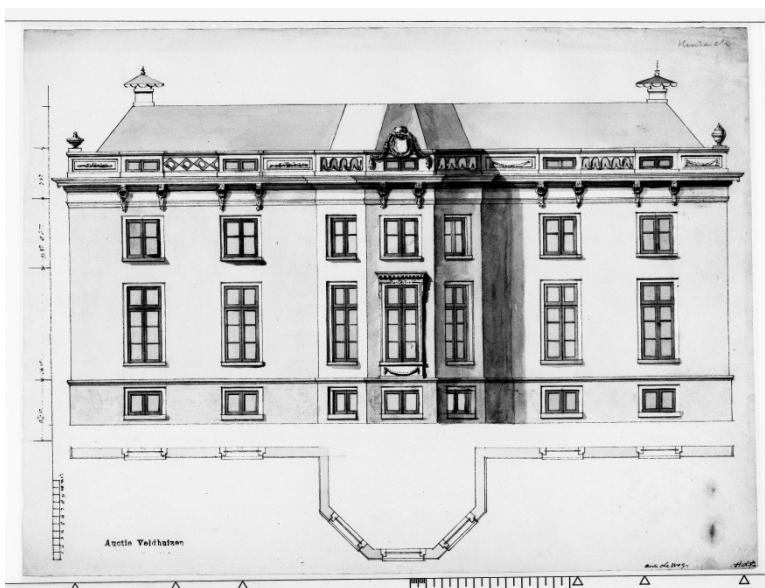
Afb. 4. Ontwerp voor een buitenhuis, niet gedateerd, gesigeneerd H:d:Vries, naast de schaalstok de aantekening voor t plijn.⁸

Afb. 5. Ontwerp van een buitenhuis, niet gedateerd, gesigeneerd: H:d:V.⁹ De tekening stelt mogelijk de zijgevel van het pand van afb. 4 voor.

Afb. 6. Ontwerp voor een buitenhuis, niet gedateerd, gesigeneerd: H:d:Vries.¹⁰

Afb. 7. Ontwerp voor een buitenhuis, niet gedateerd, gesigeneerd: H:d:V.¹¹ rechtsonder staat de aantekening 'aan de weg'.

PIETER HARMENS DE VRIES (1784-1860)

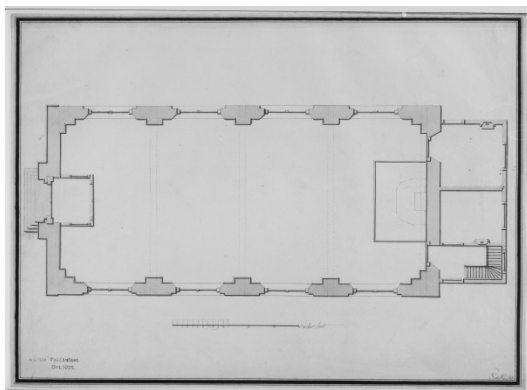
Pieter Harmens de Vries werd in 1784 geboren als eerste kind van Harmen de Vries (1753-1837) en Grietje Sol (1754-1835). Hij huwde op 15 juli 1811 Johanna Petronella van Achter afkomstig uit Naarden. Johanna was de weduwe van Bartholomeus Dolleman, uit dit huwelijk had zij twee dochtertjes.¹² In hun huwelijksakte wordt het beroep van Pieter als architect en landmeter aangegeven.¹³ Evenals zijn vader was Pieter Harmens ook actief binnen het stadsbestuur van Weesp; hij was gemeentesecretaris in de periode van 1813-1860.¹⁴

Pieter en Johanna kregen een zoon Harmen (1813- ?)¹⁵ en een dochter: Carolina Gabriëlla (1815-1900).¹⁶

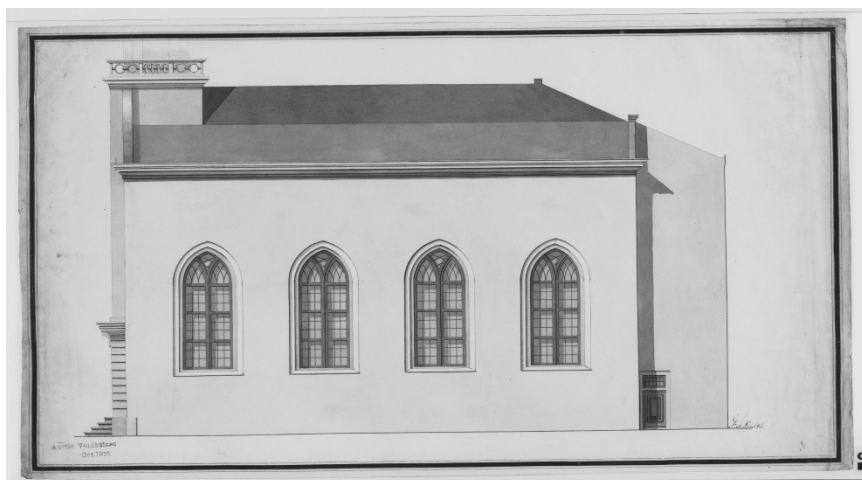
Vanaf 1807 wordt Pieter, hij is dan 23 jaar, in krantenadvertenties genoemd: *H. de Vries en Zoon te Weesp*.¹⁷ Eveneens de tijd waarin bouwkundige tekeningen, waarvan de vroegste dateert van 1807, van zijn hand komen.

Na het overlijden van zijn vader in 1837 zette Pieter de *schilders- en glazenmakersaffaire* H. de Vries & zn. kennelijk voort tot 1841, het jaar waarin de firma werd overgenomen door een werknemer van de firma.¹⁸

Pieter Harmens was eveneens actief als architect; tekeningen van een kerk en kapel, verschillende buitenhuizen en een duiventil, in totaal gaat het om zes ontwerpen, zijn van zijn hand bewaard gebleven. De tekeningen worden op de navolgende pagina's afgebeeld.¹⁹

Afb. 8. Ontwerp van een kerk plattegrond, niet gedateerd, gesigneerd: P:de Vries Hz.²⁰

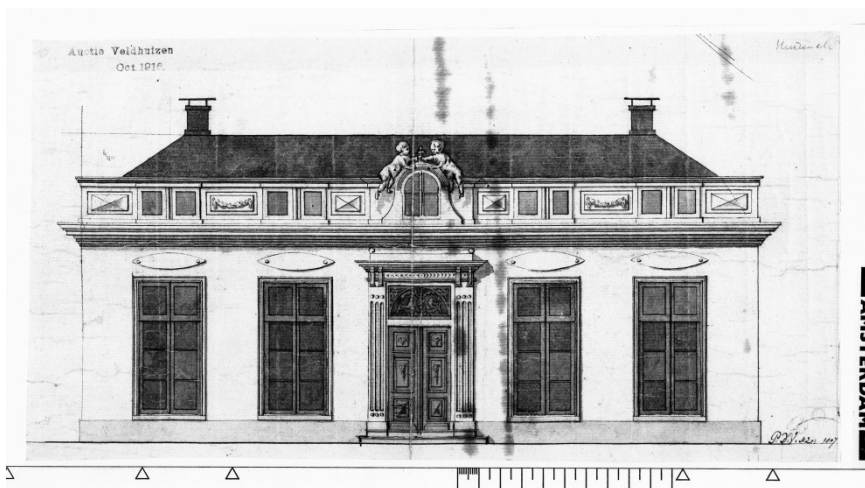
Afb. 9. Ontwerp van een kerk, niet gedateerd, gesigeneerd: P:de Vries Hz.²¹

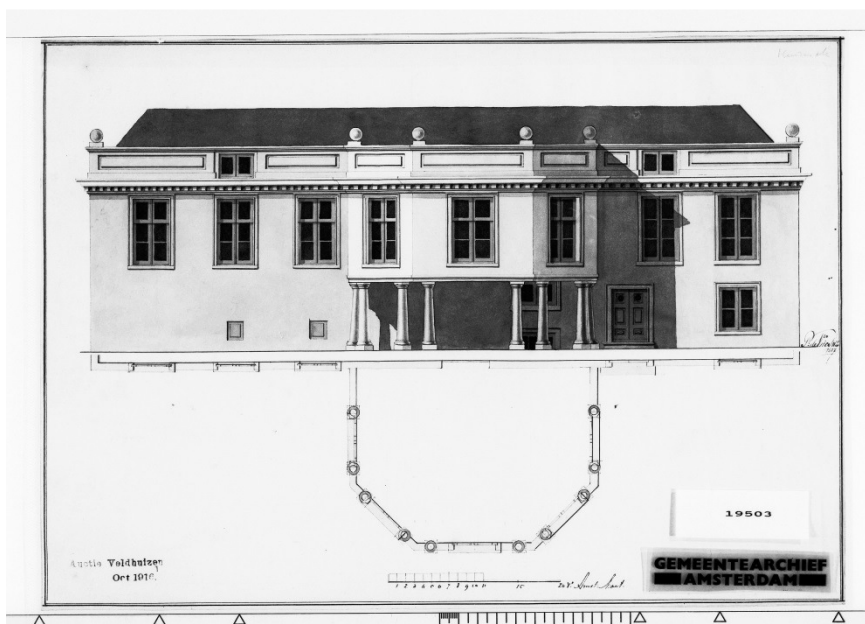
Afb. 10. Ontwerp van een kerk, of kapel, niet gedateerd, gesigeneerd: P:de Vries Hz in de gevel staat 1817.²²

De hier afgebeelde plattegrond, het zij- en vooraanzicht horen ongetwijfeld bij elkaar.

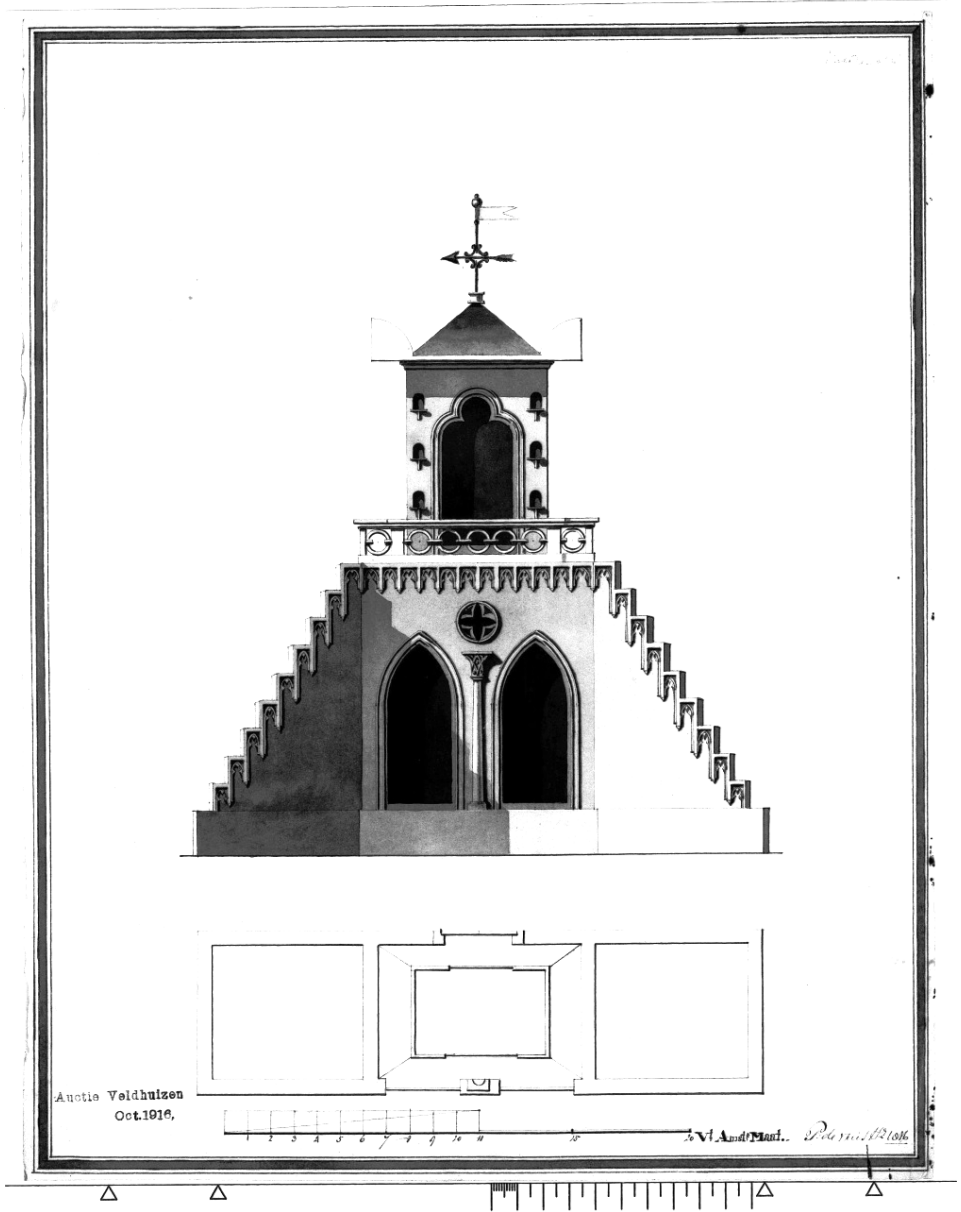
De Lutherse kerk in Weesp heeft, op enkele details na, zeer grote overeenkomst met deze tekeningen. We mogen er vanuit gaan dat deze kerk hier is afgebeeld.²³

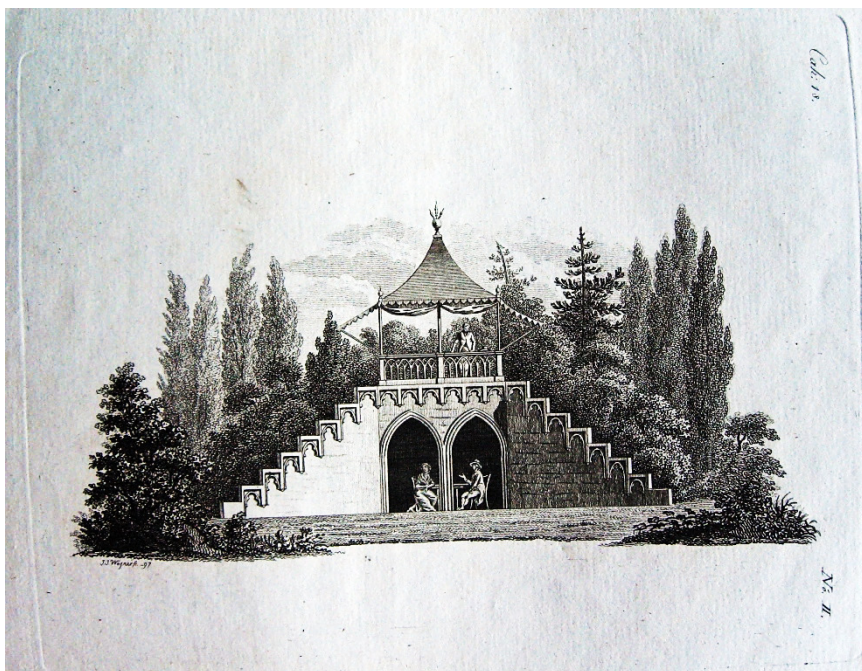
Afb. 11. Ontwerp voor een buitenhuis, gesigneerd en gedateerd: P:D:V:HZ 1807.²⁴

Afb. 12. Ontwerp voor een buitenhuis, gesigneerd en gedateerd: P:de Vries Hzn 1817.²⁵

Afb. 13. Ontwerp voor een duiventil, gesigneerd en gedateerd: P:de Vries HZ 1816.²⁶

Afb. 14. De tekening van een duiventil van Pieter de Vries vertoont opvallend veel overeenkomst met dit tuingebouw uit *Ideenmagazin für Liebhaber von Gärten* (...) cahier 18 plaat II, door J.G. Grohmann, Leipzig, circa 1798.²⁷

TOT SLOT

Vader en zoon De Vries waren zowel als architect en als tuinarchitect werkzaam. Dit past in de tijd waarin ook de Zochers en Van Lunterens beide beroepen combineerden. Ook Johan Philip Posth (1763-1831) verrichtte zowel werk aan huis en tuin, zoals uit onderzoek is gebleken.²⁸ De vraag is of deze huizen ook gerealiseerd zijn en waar zij zich dan bevinden. In elk geval is de afgebeelde kerk daadwerkelijk gebouwd maar of het een ontwerp van Pieter de Vries is of een studietekening, is de vraag. Mochten de afgebeelde huizen ook bestaan, is de bijbehorende tuinaanleg dan eveneens aan vader en zoon De Vries te koppelen? Verder onderzoek is nodig om deze vragen te beantwoorden.

NOTEN

¹ Arinda van der Does, *Johannes Montsche & Harmen de Vries*, TuinTerTijd II, Netterden 2013 en Arinda van der Does, Toelichting op een negentiende-eeuws ontwerp van H. de Vries & Zoon, *Tuingeschiedenis in Nederland II*, Arinda van der Does en Jan Holwerda (red.), Ulvenhout 2016, p. 151-160. In dit artikel worden het ontwerp voor de Prinsentuin met de begeleidende brief van De Vries besproken.

² NB: In voornoemde publicatie uit 2013 is abusievelijk als sterfjaar van Pieter Harmens 1850 vermeld, dit moet 1860 zijn.

³ Zie: Van der Does, 2013, p. 24-25.

⁴ Het schilderij (een groepsportret van Weesper bestuurders) bevindt zich in het gemeentehuis van Weesp. De hier afgebeelde portretten zijn details hieruit. De foto van het schilderij is gemaakt door Tijmen Pranger, senior archivaris Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen. Veel dank hiervoor.

⁵ Gaat het hier inderdaad om buitenhuizen of is het mogelijk dat het om stadshuizen gaat?

⁶ http://beeldbank.amsterdam.nl/beeldbank/indeling/grid?q_searchfield=p.+de+vries.

⁷ Stads Archief Amsterdam, Amsterdam, (hierna: SAA), beeldbank, *Ontwerp voor een buitenhuis*, 010056919493.

⁸ SAA, *Ontwerp voor een buitenhuis*, 010056919495.

⁹ SAA, *Ontwerp van een buitenhuis*, 010056919494.

¹⁰ SAA, *Ontwerp voor een buitenhuis*, 010056919502.

¹¹ SAA, *Ontwerp voor een buitenhuis*, 010056919501.

¹² *Oprechte Haarlemse courant*, 15 juni 1809, p. 3, Dolleman was luitenant-kolonel en sneuvelde in een gevecht voor Straalzund.

¹³ Van der Does, 2013, p. 11.

¹⁴ H.J. Over de Linden, *Burgemeesters van Weesp en Weesperkarspel in de 19^e eeuw*, Weesp 1998, p. 8.

¹⁵ Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen, Breukelen, toeg.nr. GAW135, 1627-1824, *Doop-, trouw- en begraafregisters te Weesp*, inv.nr. 4, [*Doopboek*], 1810-1836, doopdatum 19 september 1813, in Weesp.

¹⁶ Zie: <https://www.wiewaswie.nl/nl/detail/31804576> en

<https://www.wiewaswie.nl/nl/detail/31804774>. In 1840 trouwt Carolina Gabriëlla met Marginus Jacobus van Steijn, notaris. In 1852 huwt zij Johannes Ruitenschild, koopman. Op beide huwelijksakten wordt het beroep van vader Pieter als *stadssecretaris* vermeld. Carolina Gabriëlla overlijdt in Utrecht op 20 januari 1900, Het Utrechts Archief, Utrecht, Toegangsnr. 481 Burgerlijke stand: (dubbele) registers 1811-1902. inv.nr. 476-01, aktenr.

157. Uit krantenadvertenties van 1831, 1840 en 1852 blijkt Pieter vooral stadssecretaris te zijn, zet Pieter het architectenwerk voort?

¹⁷ Van der Does, 2013, p. 12 en 24-25.

¹⁸ Van der Does, 2013, p. 12. In deze uitgave wordt vermeld dat Harmen de Vries zijn firma overdroeg aan de werknemer F.C.W. Hopman, dit is uiteraard niet mogelijk, want Harmen overleed in 1837. De firma werd kennelijk aanvankelijk door zijn zoon Pieter voortgezet voordat deze in 1841 werd overgenomen door Hopman. Hopman is Fredrich Coenraad Wilhelm Hopman (ca. 1803/04-?) meesterschilder en tekenmeester.

¹⁹ http://beeldbank.amsterdam.nl/beeldbank/indeling/grid?q_searchfield=p.+de+vries_

²⁰ SAA, *Ontwerp van een kerk plattegrond*, 010056919598, gesigeneerd, niet gedateerd: *P:de Vries Hz.*

²¹ SAA, *Ontwerp van een kerk*, 010056919600, gesigeneerd, niet gedateerd: *P:de Vries Hz.*

²² SAA, *Ontwerp van een kerk vooraanzicht van een kerk waarop een koepeltje met windwijzer*, 010056919597, gesigeneerd: *P:de Vries Hz*, niet gedateerd, in de gevel: 1817.

²³ http://www.reliwiki.nl/index.php/Weesp,_Nieuwstad_36_-_Maarten_Lutherkerk. Deze site zegt over de kerk: *Lutherse Kerk. Zaalkerk met houten klokkentorentje boven de voorgevel, gebouwd 1818-1819. Spitsboogramen en een neoclassicistische ingangspartij. Gebogen fronton, guirlande boven ingangspartij. Inwendig gekoofd stucplafond. Oude inventaris. Van oorsprong eenklaviers orgel, in 1779 gemaakt door J.S. Strumphler. Geraadpleegd 7 mei 2017.* Of Pieter de Vries de architect van deze kerk is en de tekening inderdaad een ontwerp, moet nader onderzoek uitwijzen.

²⁴ SAA, *Ontwerp voor een buitenhuis*, 010056919491.

²⁵ SAA, *Ontwerp voor een buitenhuis*, 010056919503.

²⁶ SAA, *Ontwerp voor een duiventil*, 010056919509.

²⁷ *Ideenmagazin für Liebhaber von Gärten, Englischen Anlagen und für Besitzer von Landgütern um Gärten und ländliche Gegenden, sowohl mit geringem als auch grossem Geldaufwand nach den originellsten Englischen, Gotischen, Sinesischen Geschmacksmanieren zu verschönern und zu veredeln*, verschenen *Unter der Aufsicht von* Johann Gottfried Grohmann bij de uitgever Friedrich Gotthelf Baumgärtner; *Heft 1* tot en met 48, Leipzig 1796-1806. Foto: collectie TuinTerTijd.

²⁸ Arinda van der Does, *Aangelegd door zekeren Post. Het werk van Johan Philip Posth in Gelderland, Jaarboek Achterhoek en Liemers*, Doetinchem 2015, p. 41-54.

(In deze uitgave is de titel van het artikel foutief opgenomen)